

Viite: VN/1985/2020-OKM-1

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi oppivelvollisuuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Medialiitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto otsikkoasian hallituksen esitysluonnoksesta, jolla säädetään uudesta oppivelvollisuuslaista ja muista siihen liittyvistä laeista. Esitys liittyy hallitusohjelman kirjauksiin oppivelvollisuuden korottamisesta 18 ikävuoteen sekä toisen asteen koulutuksen maksuttomuudesta. Esityksellä laajennettaisiin oppivelvollisuus koskemaan perusopetuksen jälkeistä toisen asteen koulutusta 18 ikävuoteen asti sekä säädettäisiin perusopetuksen jälkeen suoritettava ammatillinen tutkinto tai lukiokoulutus ja sen päätteeksi suoritettava ylioppilastutkinto täysin maksuttomiksi sen kalenterivuoden loppuun saakka, jona henkilö täyttää 20 vuotta. Maksuttomuus koskisi opetuksessa tarvittavia oppimateriaaleja sekä työvälineitä, -asuja ja -aineita.

Hallituksen esitys liittyy valtion vuoden 2021 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Oppivelvollisuuslaki ja siihen liittyvät muut muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2021.

Medialiitto lausuu oppivelvollisuudesta ainoastaan oppimateriaalien osalta yhtyen Suomen Kustannusyhdistyksen lausuntoon ja nostaan esille erityisesti seuraavat huomiot.

Pääviestit

1. Yhdenvertaisen koulutuksen tavoitetta kunnioitettava.

Oppivelvollisuuslain mukaisesti kaikille on turvattava yhdenvertaiset mahdollisuudet oppimiseen ja itsensä kehittämiseen. Tämä sisältää myös oikeuden valita laadukkaat oppimateriaalit. Laadukkaiden oppimateriaalien takaaminen on sidoksissa opetuksen järjestäjille osoitettavaa rahoitukseen. Jos rahoitusta ei ole riittävästi tarjolla, on riskinä, että maksuttoman toisen asteen oppimateriaalia ei kyetä säilyttämään laadukkaana vaan kuntien välillä voi syntyä eroja niiden erilaisen taloudellisen tilanteen seurauksena. Myös paremmin toimeentulevat perheet voivat hankkia lapsilleen laadukkaampia oppimateriaaleja omalla kustannuksella maksuttoman aineiston oheen. Näiden riskien toteutuessa ehdotuksen kannatettavaa ja perusteltua tavoitetta oppilaiden/opiskelijoiden yhdenvertaisuudesta ei ole mahdollista toteuttaa.

2. Oppimateriaalihankintoihin osoitettava riittävästi rahoitusta ja oppimateriaalien laatu säilytettävä.

Valtio on luvannut rahoittaa täysimääräisesti kunnille oppivelvollisuudesta aiheutuvat menot. Rahoituksen riittävyys on välttämätöntä turvata yllä mainitun oppivelvollisuuslain yhdenvertaisen koulutuksen tavoitteen toteuttamiseksi. Kuntatalouden heikentyvät näkymät menojen kasvupaineina ja kiihtyvänä velkaantumisenä luovat painetta kuntien tehtävien priorisoimiseen. Koronakriisin aiheuttama Suomen velkaantuminen heikentää entisestään julkisen talouden epätasapainoa pitkälle tulevaisuuteen. Tässä tilanteessa olisi tärkeä priorisoida toimenpiteitä, joilla turvataan toiseen asteen opetuksessa kaikille tosiasialliset mahdollisuudet saada laadukasta opetusta ja laadukkaat oppimateriaalit. Hallituksen esityksestä on vaikea hahmottaa yhteyttä laadukkaiden oppimateriaalien ja oppilaiden/opiskelijoiden oppimispolkujen välillä, kun oppimateriaali nähdään yksinomaan kustannuseränä, josta tulee säästää kaikin tavoin.

Medialiitto katsoo, että kustannussäästöjä ei tule tehdä oppimateriaalien laadun kustannuksella. Kustannetut oppimateriaalit ovat kustannustehokas tapa opetuksen laadun varmistamiseksi. Julkisin varoin vastaavan tasoisen laadun ja palveluvalikoiman turvaaminen olisi taloudellisesti mahdotonta.

Laadukkaat materiaalit pitää nähdä kansallisena investointina suomalaisten osaamiseen. Suomalaisen opetus suunnitelman mukaisia materiaaleja tuottavat vain suomalaiset toimijat – kustantamoiden välinen kilpailu takaa sekä laadun, että kilpailukykyiset hinnat.

3. Oppimateriaalien hankintamenettelyssä tehtävä yhteistyötä opettajien kanssa.

Hallituksen esityksen vaikutuksia käsittelevässä osiossa todetaan, että toisella asteella tulisi pyrkiä hyödyntämään kaikkia eri kustannusten vähentämiskeinoja tarkoituksenmukaisesti huomioiden opiskelijoiden, opettajien ja koulutuksen asettamat tarpeet ja tavoitteet sekä tekijänoikeuksiin liittyvät kysymykset. Esityksen mukaan kustannustasoon vaikuttaa osaltaan se, miten hyvin koulutuksen järjestäjät pystyvät hyödyntämään erilaisia tapoja luoda ja käyttää avoimia materiaaleja. Koska kustannusten karsiminen ei kannusta panostamaan laatuun, on vaarana, että koulutuksen järjestäjät ryhtyvät teettämään materiaalia opettajilla.

Medialiiton mielestä koulutusjärjestelmämme peruseriaatetta ammattitaitoisten opettajien kyvystä tehdä opetusmateriaaleja koskevat pedagogiset päätökset itsenäisesti on välttämätöntä kunnioittaa. Koulutuksen järjestäjien tulee tehdä jatkossakin oppimateriaalihankinnat yhteistyössä opettajien kanssa. Näin opetuksen tasoa ja oppimistuloksia ei tulevaisuudessa heikennettäisi.

4. Opetuksessa käytettävät laite- ja oppimateriaalihankinnat erotettava selkeästi omiksi rahoituskohteikseen.

Esitysluonnokseen sisältyvä tietokoneisiin varatun määrärahan kustannusarvio muodostaa riskin laadukkaiden oppimateriaalien hankinnalle. Mikäli tietokoneisiin varattu määräraha osoittautuu liian pieneksi, kunnat voivat joutua säästämään oppimateriaalihankinnoissa tietokoneisiin tarvittavan lisärahoituksen vuoksi. Tämä voi osaltaan johtaa opetuksen laadun heikkenemiseen ja oppimistulosten laskuun. On selvää, että laitteiden on oltava hyvälaatuisia, ettei opiskelu ja digitalisaation hyödyntäminen opetuksessa vaikeudu. Medialiitto pitää kuitenkin tärkeänä muistuttaa, että laadukkaat oppimateriaalit ovat yhtä tärkeä oppimisen tae eikä niihin tarkoitettua budjettia tule käyttää tietokoneiden hankintaan.

Medialiitto ry

Jukka Holmberg
toimitusjohtaja

Riikka Tähtivuori
johtaja, elinkeinopolitiikka

Medialiitto on media-alan ja graafisen teollisuuden yritysten edunvalvontajärjestö. Jäsenjärjestömme ovat Aikakausmedia, Graafinen Teollisuus, RadioMedia, Sanomalehtien Liitto ja Suomen Kustannusyhdistys. Yhdessä edustamme noin 700:aa yritystä uutismedian, aikakausmedian, kirjojen ja oppimateriaalin kustantamisen sekä painamisen, radio- ja tv-toiminnan ja jakelun alueilla. Media-alan ja painoalan yritykset työllistävät Suomessa suoraan 22 000 henkilöä ja yritysten yhteenlaskettu liikevaihto on 4,4 miljardia euroa.